

Pregled aktivnosti, projektov in organizacij za ohranjanje travniških sadovnjakov ob 1. Vseevropskem dnevu travniških sadovnjakov v Sloveniji

Območje Kozjanskega regijskega parka (Obsotelje in Kozjansko)

- **Organizacija:** Javni zavod Kozjanski park
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:** Dan travniških sadovnjakov v Kozjanskem regijskem parku
- **Partnerji:** lokalni ponudniki
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** 2013-2014: izvajanje projekta Priložnosti v tradicionalnih posavskih sadovnjakih (program Leader, LAS Posavje), 2017-2022: projekt Biodiverziteta – umetnost življenja, LIFE NATURAVIVA (LIFE 16 GIE/SI/000711), 2018-2021: projekt SOOS – Sadjarji za opraševalce in opraševalci za sadjarje (Program razvoja podeželja 2014- 2020).
- **Izpostaviti želimo:** Ob prvem dnevu travniških sadovnjakov bomo v Kozjanskem parku organizirali spletne dogodke na [Facebook profilu Kozjanskega parka](#). V naslednjem tednu bomo objavljali vsebine iz našega zavarovanega območja vezane na travniške sadovnjake:
 - zavedamo se, kako so pomembne obnove travniških sadovnjakov in oskrba sadnih dreves. Premierno bomo predstavili filma o sajenju ter o rezi in oskrbi visokodebelnih sadnih dreves,
 - obiskovalce bomo povabili k ogledu koleksijskega sadovnjaka v lasti Kozjanskega parka, številnih sadnih drevoredov, ki so zasajeni v Gregovcih, Podsredi, Bistrici ob Sotli in med Podčetrtkom in Olimjem,
 - v teh dneh cveti sadno drevje, zato bomo širši javnosti predstavili tudi samotarske čebele, ki kljub nizkim temperaturam nabirajo pelod na nepozebljih cvetovih sadnih dreves,
 - povabili bomo lokalne gostince, da v petek, 30. aprila, svojo kulinarično ponudbo dopolnijo s produkti iz travniških sadovnjakov,
 - širšo javnost bomo povabili k ogledu fotografske razstave na Gradu Podsreda z naslovom Biodiverziteta – umetnost življenja 2020, kamor je uvrščena tudi kategorija Kozjansko jabolko,
 - na gradu Podsreda razstavljamo tudi Zgodbe iz narave, ki nam pripovedujejo o številnih doživetjih v naravi. Med drugim tudi zgodbica z naslovom Brez jablan tudi skovika ni. Zgodbe iz narave lahko tudi prelistate na [spletni strani Kozjanskega parka](#). Obe razstavi sta rezultat aktivnosti v okviru projekta Life Naturaviva.
- **Spletna stran:** <https://kozjanski-park.si>
- **Kontakt za medije:**
JZ Kozjanski park, Podsreda 45, 3257 Podsreda, kozjanski-park@kp.gov.si, +386 3 800 71 00

Območje: Krajinski park Goričko

- **Organizacija:** Javni zavod Krajinski park Goričko
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:**
 - zaključen projekt Upkač, 2011 – 2014 <https://www.park-goricko.org/go/1177/Upkac-2011-2014->
 - Gorička krajina – projekt poteka, <https://www.park-goricko.org/go/1106/Goricka-krajina-2017-2021->
- **Partnerji:** KGZS Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** od leta 2011 – projekt Upkač in od 2017 projekt Gorička krajina

- **Izpostaviti želimo:** Prvi začetki vzpostavljanja visokodebelnih travniških sadovnjakov v delovanju Javnega zavoda Krajinski park Goričko sežejo v leto 2010, ko je JZ Krajinski park Goričko na dveh zemljiščih v upravljanju zasadil dva sadovnjaka s ciljem zagotoviti življenjski prostor živalskim vrstam, ki živijo v sadovnjakih. Med letoma 2011 in 2014 je na območju Krajinskega parka potekal projekt z imenom Upkač (smrdokavra), v katerem je bil vzpostavljen razstaveni prostor na gradu Grad, zasajen sadovnjak, podarjena so bila sadna drevesa novorojencem na območju parka, urejen je bil prostor za stiskanje jabolk v Gornjem Seniku na Slovenskem Porabju in pridobljena mobilna stiskalnica, ki je »potovala« po Goričkem in se je na več krajih izvajala storitev stiskanja in pasteriziranja soka iz jabolk nabranih v travniških sadovnjakih domačinom. Z naravovarstvenimi ukrepi v projektu Gorička krajina, ki se letos zaključuje, je bilo v letu 2020/21 zasajenih 1.200 visokodebelnih jablan v 54 krajih (<https://www.park-goricko.org/vsebina/1999/Na-Gorickem-zasajenih-novih-1200-visokodebelnih-sadnih-dreves>), do konca meseca aprila pa bo zasajenih še 20 hrušk in 20 skoršev kot posamičnih dreves v odprti kulturni krajini. Projekt sofinancirata [Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj](#) (ESRR) (80%) in [Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije](#) (20%).
- **Spletna stran:** www.park-goricko.org
- **Kontakt za medije:** stanka.desnik@goricko.info in gregor.domanjko@goricko.info

Območje: Haloze, Kum in Gorjanci

- **Izvedba aktivnosti:** Zavod RS za varstvo narave, KGZS Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj, Podeželsko razvojno jedro Halo, Krajevna skupnost Dobovec, Društvo Gorjanske košenice.
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:** projekt LIFE TO GRASSLANDS - Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji; projektna aktivnost C.3 – Ohranjanje in vzdrževanje travniških sadovnjakov
- **Partnerji projekta:** Zavod RS za varstvo narave, Podeželsko razvojno jedro Halo, KGZS Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj, Krajevna skupnost Dobovec, Društvo Gorjanske košenice.
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** od leta 2015 naprej.
- **Izpostaviti želimo:** Travniški sadovnjaki so pomembna struktura suhih travišč na strminah. V sklopu LIFE projekta za ohranjanje suhih travišč so zato bile predvsem na območju Haloze, v manjši meri pa tudi na Kumu in Gorjancih, med leti 2015 in 2020, izvedene obsežne aktivnosti za ohranjanje travniških sadovnjakov. Skupaj je bilo na vseh območjih posajenih 3500 sadik visokodebelnih 60 različnih starih sadnih sort in obrezanih 770 starih sadnih dreves. Ob podpisu Sporazuma o trajnostnem upravljanju travišč s kmetijo smo s tem zagotovili nadaljnjo rabo 44 ha obnovljenih starih travniških sadovnjakov in vzpostavili 41 ha novih. Za večjo oprazenost sadovnjakov je bilo postavljenih 25 hotelov za žuželke. Z izvedbo 15 delavnic prikaza rezi in 10 prostovoljnimi akcijami sajenja sadik s prikazom pravilnega sajenja smo kmetije izobrazili o pravilni vzgoji in negi visokodebelnih dreves, s 3 delavnicami predelave sadja pa jih spodbudili k predelavi kakovostnega sadja v sadne izdelke z dodano vrednostjo. V vse to so bile vključene tudi lokalne šole. Viden doprinos k ohranjanju travniških sadovnjakov v Halozah je 19 ha veliko revitalizirano nekdanje posestvo Čerinovo pri Zg. Leskovcu, kjer nastaja Naravni park Haloze – Čerinovo. Tu je po odstranitvi zarasti bil vzpostavljen nov ca. 2 ha velik travniški sadovnjak z 230 visokodebelnimi drevesi 26 različnih sadnih sort jabolk, hrušk, češenj, skorša in nešplje. Ogledate si ga lahko 30.4.2021 na Dan travniških sadovnjakov!
- **Spletna stran:** [http:// www.lifetograsslands.si/](http://www.lifetograsslands.si/), www.travisca.haloze.org
- **Kontakt za medije:** dr. Nika Debeljak (ZRSVN) – nika.debeljak@zrsvn.si ali 01 230 95 42, Jernej Golc (PRJ Halo) - info@halo.si ali 02 795 32 00, Peter Pribožič (KGZ Ptuj) – peter.pribozic@kgz-ptuj.si ali 02 749 36 22

- **Dogodek ob Dnevu travniških sadovnjakov v Halozah**

V petek, 30. 4. 2021 bomo med 14.30 uro in 17. uro v Naravnem parku Haloze – Čerinovo (Trdobojci 34b, 2285 Zgornji Leskovec) predstavili pomen agroekoloških načel v visokodebelnih sadovnjakih ter izvedli prostovoljno akcijo in prikazom zaščite sadnih dreves na pašniku. Udeležbo je potrebno predhodno najaviti na info@halo.si ali 02 795 32 00. Več informacij dostopnih na www.travisca.haloze.org.

Območje: Celotna Slovenija

- **Organizacija:** Zveza sadjarskih društev Slovenije
- **Naslov aktivnosti:** Delo sadjarskih društev na temo travniških sadovnjakov
- **Partnerji:** 17 sadjarskih društev (SD) po Sloveniji: SD Pomurja, SD Oplotnica, SD Slovenske gorice Lenart, SD Dravograd, SD Mislinjske doline Lesnika, SD Franca Praprotnika Mozirje, SD Litija, Društvo ekoloških sadjarjev Ekotopaz, SD Artiče, SD Bele krajine, Društvo brkinskih sadjarjev, SVD Tunjice, SVD v Ljubljani, SVD J.E. Krek Sostro, SD Cerkno Idrija, Zveza sadjarjev Brda.
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** od ustanovitve (devedeseta leta) do danes.
- **Izpostaviti želimo:** V Zvezo sadjarjev je včlanjeno 17 sadjarskih društev iz vseh slovenskih regij. Društva v svojih okoljih povezujejo sadjarje in ljubitelje sadjarstva z namenom učinkovitega prenosa sadjarskih znanj in organizacije dogodkov promocije sadjarstva. Poudarek delovanja društev je namenjen tudi širjenju sadjarske kulture na različne ciljne skupine. Društva velik del aktivnosti namenjajo ohranitvi travniških sadovnjakov. Tukaj še posebej izstopajo društva iz Gorenjske, Savinjske doline in Koroške, kjer imajo travniški sadovnjaki osrednjo mesto v sadjarski pridelavi.

Vsako leto je organiziranih nekaj prikazov oživitvenih rezi, delavnic in predavanj o predelavi sadja. Zelo odmevne so razstave sadja, na katerih je predstavljeno veliko število še ohranjenih starejših sort. Pomembno vlogo predstavljajo tudi ocenjevanja sadnih sokov, jabolčnikov, sadnih žganj in kisov. Društva si prizadevajo tudi za prenos sadjarskih znanj na mlade z organizacijo sadjarskih krožkov, naravoslovnih dni, vodenjem po razstavah in učnih vrtovih. Društva sodelujejo tudi pri urejanju šolskih in učnih vrtov, kolekcijskih nasadov, drevoredov. Nekaj društev je v preteklosti sodelovalo tudi na Las projektih z vsebino travniških sadovnjakov. Na tem področju je še posebno aktivno Sadjarsko vrtnarsko društvo Tunjice. Zveza sadjarjev je aktivna pri dajanju pobud kmetijski politiki in si prizadeva za povezanost vseh institucij, ki delujejo na tem področju travniških sadovnjakov.
- **Kontakt za medije:**
 - Predsednik Zveze sadjarjev: Janez Gačnik - 031 592 894, janez.gacnik@gmail.com
 - Podpredsednik Zveze sadjarjev (predsednik SVD Tunjice) Valentin Zabavnik – 031 497 263, valentinzabavnik@gmail.com

Območje: Osrednjeslovenska, Primorsko-notranjska, Goriška, Gorenjska, Pomurska in Posavska regija

- **Organizacija:** Univerza v Ljubljani/Biotehniška fakulteta (vodilni partner), Kmetijski inštitut Slovenije, Zavod Jabolko, Kmetija Zaplana, TK Pri Andrejevih, TK Široko, Kmetija Strgulec, Kmetija Zakotnik, Makrobios Panonija, 2Dom d.o.o., so.p., Rteh d.o.o., so.p.
- **Naslov aktivnosti oz. projekta:** EIP16.5 – Travniki sadovnjaki ([spletna stran UL BF – projekt EIP TS](#))

- **Polni naziv projekta:** Travniški sadovnjaki avtohtonih in tradicionalnih slovenskih sort kot podpora biotske pestrosti in ohranjanja tradicionalnega kulturnega vzorca slovenskega podeželja
- **Partnerji:** vodilni partner in drugi partnerji projekta
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje TS:** tekom celotnega projekta in tudi po njegovem zaključku

- **Izpostaviti želimo:** ohranjanje in širjenje travniških sadovnjakov, s ciljem vzdržnega razvoja kmetijskega prostora, povečevanja biotske pestrosti ter ohranjanja tradicionalnih vzorcev kulturne krajine.

Namen projekta je izdelati model revitalizacije, ohranjanja in vključevanja novih travniških sadovnjakov, temelječe na ekoloških, prostorskih in socio-ekonomskih vidikih, po principu vključevanja vseh zainteresiranih deležnikov. Poleg prikaza obnove, izgradnje in nege, bo model pokazal tudi na pomen ohranjanja tradicionalnih krajinskih vzorcev v luči vzdržne rabe kmetijskega prostora.

Cilj projekta je povečevanje biotske in krajinske pestrosti, z ustvarjanjem habitatov za razvoj številnih organizmov (opraševalci, ptice, zelišča), varovanje tal in podtalnice. Pomemben cilj je tudi izobraževanje in dvig kompetenc pridelovalcev na področju vzdržnega kmetovanja in izboljšanje socialnega statusa z uvajanjem novih konkurenčnih produktov. Pomemben bo prenos znanja v prakso, pridobljenega v okviru priprave in izvedbe praktičnega preizkusa (zasaditev), v obliki predavanj, delavnic, ekskurzije, idr. za strokovno in laično javnost. Rezultati projekta pa bodo predstavljeni prek različnih komunikacijskih sredstev (splet, družbena omrežja, elektronska in navadna pošta, tiskani mediji, dogodki, idr.).

- **Kontakt za medije:** dr. Benjamin Leskovec, Kmetija Zaplana, info@zaplana.si, 041 206 776

- **Dogodek ob Dnevu travniških sadovnjakov na Zaplani:**

Ob dnevu travniških sadovnjakov si bo v petek, 30.4.2021, od 10. ure dalje, mogoče ogledati [Kmetijo Zaplana, Marinčev Grič 47, Vrhnika](#), na kateri je bil v okviru projekta vzpostavljen nov travniški sadovnjak ter ustrezno obnovljen obstoječi nasad visokodebelnih sadnih dreves.

Območje: Osrednja Slovenija

- **Organizacija:** Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) v sodelovanju z Ekološko kmetijo Pr' Matet (Tanja in Marko Cerar)
- **Naslov aktivnosti oz. projekta:** Postavitev sadjarskega muzeja v okviru projekta "EIP16.5 - Travniški sadovnjaki"
- **Polni naziv projekta:** "Travniški sadovnjaki avtohtonih in tradicionalnih slovenskih sort kot podpora biotske pestrosti in ohranjanja tradicionalnega kulturnega vzorca slovenskega podeželja"
- **Povezava na projekt:** [spletna stran KIS – Projekt TS](#)
- **Partnerji:** Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta (vodilni partner) in drugi partnerji projekta
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** tekom celotnega projekta in tudi po njegovem zaključku
- **Izpostaviti želimo:** ohranjanje sadjarske dediščine in opreme, promocija tradicionalnih oblik sadjarstva v moderni preobleki in širjenje znanja o tem, ozaveščanje o pomenu ohranjanja travniških sadovnjakov z vidika kulturne krajine in biodiverzitete.

V okviru projekta EIP16.5 – Travniški sadovnjaki, katerega glavni namen je ohranjanje in širjenje travniških sadovnjakov, s ciljem pripomoči k vzdržnemu razvoju kmetijskega prostora, povečevanju biotske pestrosti ter ohranjanju tradicionalnih vzorcev kulturne krajine, je bil na kmetiji Pr' Matet v Gradišču pri Lukovici vzpostavljen **SADJARSKI MUZEJ TEPKA**. Muzej je bil uradno odprt avgusta 2020, ime pa nosi po naši najbolj znani hruški moštnici. Mogočna tepka se nahaja tudi v njegovi neposredni bližini, ob cesti v bližini razpotja do Gradiškega jezera. Ta naj bi po ljudskem izročilu dajala senco že Napoleonovim vojakom v času Ilirskih provinc. Pobuda za nastanek muzeja je prišla s strani KIS (Boštjan Godec), ki v okviru projektnih aktivnosti skrbi tudi za zbiranje in ohranjanje sadjarske opreme, orodja in drugih pripomočkov, ki so nekoč služili pridelavi in predelavi sadja, ter s tem za ohranjanje sadjarske dediščine. V muzeju so svoje mesto dobile različne sadjarske škropilnice, mlin za sadje, preše za sadje, pripomočki za obiranje sadja, kotel za kuhanje žganja ter drugo. Na ogled je tudi nekaj strokovne sadjarske literature, od Janeza Vajkarda Valvasorja dalje.

Za ogled muzeja se je potrebno predhodno najaviti.

- **Kontakt za medije:**

Ekološka kmetija Pr' Matet, Tanja (031 359 061) in Marko (031 788 196) Cerar
Gradišče pri Lukovici 14, 1225 Lukovica; prmatet@gmail.com

Območje: Primorsko – notranjska regija

- **Organizacija:** partnerstvo - pilotni projekt
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:** Visokodebelni pašni sadovnjak kot nova kmetijska praksa
- **Partnerji:** Izobraževanje Tamara Urbančič s.p., Zavod Jabolko, kmetija Volk, kmetija Jernejevi, kmetija Slavec in kmetija Pečar
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** od leta 2020.

- **Izpostaviti želimo:** Projekt obravnava področje visokodebelnih pašnih sadovnjakov na (manjših) kmetijah. V preteklosti so bili visokodebelni sadovnjaki sestavni del vsake kmetije. Z razvojem intenzivnega sadjarstva so visokodebelni sadovnjaki postali ekonomsko manj zanimivi, posledično se je zmanjšala tudi skrb za njihovo ohranjanje in obnavljanje. Projektne aktivnosti so tako usmerjene v oživljanje visokodebelnih sadovnjakov, krepitev njihovih različnih funkcij, s poudarkom na pašni funkciji, z vidika naravovarstvenih in okoljskih vsebin. Skladno z navedenim bo za 4 vključene kmetije pripravljen in pilotno izveden Načrt vzpostavitve visokodebelnih pašnih sadovnjakov, na podlagi katerega se bo tudi pilotno zasadilo oziroma obnovilo sadno drevje predvsem na pašnikih. S tem se bo tudi ohranjalo specifične strukture kulturne krajine.

Tematika projekta je skladna z vidika naravovarstvenih in okoljskih vsebin in sicer:

- naravovarstvene vsebine vključujejo vsebine za ohranjanje biotske raznovrstnosti.
- okoljske vsebine vključujejo aktivnosti za preprečevanje in zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje.

Dodatno projekt prispeva tudi k ponovni vzpostavitvi kmetijske rabe na opuščeni kmetijskih zemljiščih, saj bodo aktivnosti (predvsem v okviru ene kmetije) namenjene oživljanju sadovnjakov, ki so bili opuščeni in se niso ustrezno vzdrževali in obnavljali.

GLAVNI CILJ projekta je pripraviti Načrt vzpostavitve visokodebelnih pašnih sadovnjakov za 4 kmetije ter jih na teh 4 kmetijah tudi pilotno izvesti.

- **Spletna stran:** [Visokodebelni pašni sadovnjaki kot nova kmetijska praksa - Izobraževanje \(tamarakmetijski.si\)](http://visokodebelni.pasni.sadovnjaki.kot.nova.kmetijska.praksa-lzobrazevanje.tamarakmetijski.si)
- **Kontakt za medije:** Tamara Urbančič, 040 91 93 96, tamicika@gmail.com

Območje: Dolenjska in Posavje

- **Organizacija:** Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:** Sadni prigrizek s sporočilom slovenske dediščine
- **Partnerji:** Turizem, prevozi avtošola Prah Anton Prah s.p. in Kartuzija Pleterje
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** Razvojno raziskovalni projekt se je začel februarja 2018 in končal februarja 2020. Sedaj je prigrizek na trgu.
- **Izpostaviti želimo :** **Sadni prigrizek s sporočilom slovenske dediščine – Sadna pravljica**, je nastal v okviru razvojno raziskovalnega projekta in je bil sofinanciran s strani RS MGRT in EU iz evropskega sklada za regionalni razvoj. Partnerja v projektu sta bila Turizem, prevozi, avtošola Prah Sevnica, Anton Prah s.p. in Kartuzija Pleterje. Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma se je vključil kot zunanji partner s svojimi strokovnjaki v okviru Medpodjetniškega izobraževalnega centra in s svojim laboratorijem za tehnološki razvoj z vso potrebno opremo in prostori ter logistično podporo. Sadni prigrizek je narejen izključno iz svežih neolupljenih jabolk slovenskih travniških sadovnjakov. Vsebuje samo naravno prisotne sladkorje, ima visoko vsebnost prehranske vlaknine in je brez dodanih konzervansov ali drugih umetnih dodatkov. **Sadni prigrizek lahko že kupite** v Učilni okusov v Ljubljani, ob zmajskem mostu, v Butični trgovini v okviru Gostišča na trgu v Novem mestu ter v trgovini in preko spletne strani Kartuzije Pleterje ali na kontaktni telefon: 070 553 388 Marjan. Sadno pravljico izdeluje v prehodnem obdobju Medpodjetniški izobraževalni center Grm Novo mesto - center biotehnike in turizma. V okviru projekta je nastala publikacija z naslovom Prehranska vrednost in vitalna energija sadja iz travniških sadovnjakov (PDF publikacija).
- **Kontakt za medije:** Simon Janša, tel. 051 661 744 ali simon.jansa@vsgrm.unm.si
- **Več si lahko ogledate na spodnjih povezavah:**
 - <https://www.youtube.com/watch?v=tPJne1GNliA>
 - <https://www.facebook.com/sadnapravljica/>
 - <https://www.youtube.com/channel/UCrZVKDnwOGSurALjloo0BeA>

Območje: Dolenjska - Podgorjansko območje

- **Organizacija:** Kartuzija Pleterje
- **Naslov aktivnosti:** Genska banka starih in odpornih sort Pleterje in drevesnica.
- **Izpostaviti želimo:** Iz drevesnice Pleterje, v kateri vzgajamo sadike predvsem starih in odpornih sort, vsako leto lastniki travniških sadovnjakov nabavljajo sadike za dosajanje in obnovo. Tako smo med leti 2016-2020 s 3500 sadikami v okviru projekta LIFE TO GRASSLANDS oskrbeli tudi območje Haloz, Kuma in Gorjancev. V letih 2018 do 2020 smo sodelovali v projektu »Sadni prigrizek«, kjer smo evidentirali travniške sadovnjake na najboljših lokacijah in pa sorte, najbolj primerne za izdelavo sadnega prigrizka.
- **Spletna stran:** https://pleter.si/izdelki/sadje_in_ostalo/57/genska_bank/
https://pleter.si/izdelki/sadje_in_ostalo/58/drevesnica/
https://pleter.si/izdelki/sadje_in_ostalo/narocilo_sadik/
https://pleter.si/izdelki/sadje_in_ostalo/104/projekt_sadni_prigrizek/
- **Kontakt za medije:** Jože Simončič, tel. 041 630 730
joze.simoncic@kartuzija-pleterje.si

Območje: Občina Semič

- **Organizacija:** Zavod Jabolko
- **Naslov aktivnosti oz. projekta:** Učni vrt dr. Derganca v Semiču
- **Partnerji:** Občina Semič, TIC Semič, SD Bele krajine
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** zadnjih deset let.
- **Izpostaviti želimo:** Učni vrt dr. Derganca je sadni vrt, katerega osrednji del je travniški sadovnjak. Vrt je vseskozi odprt obiskovalcem. Namenjen je organiziranim skupinam z vodenim ogledom kot tudi posameznim obiskovalcem. V zadnjih letih ga je obiskalo po 800 organiziranih obiskovalcev letno. Ponuja veliko izobraževalnih vsebin kot so: značilnosti travniških sadovnjakov, spoznavanje starejših sort, pomen biotske pestrosti, vloga koristnih živali in različnih opraševalcev in dela v nasadu v različnih obdobjih vegetacije. Sadni vrt dopolnjuje čebelnjak, zeliščni vrt in vinograd. Velik poudarek je namenjen delu z mladimi in vodenim ogledov za učence osnovnih šol.

19. junija 2021 bo organiziran dan odprtih vrat na katerem se bodo strokovni prispevki navezovali na »Dan travniških sadovnjakov" in na »Mednarodno leto sadja in zelenjave«.

- **Spletna stran:** <https://zavod-jabolko.si/>
- **Kontakt za medije:** TIC (040 625 148), tic@kc-semic.si; Janez Gačnik (031 592 894), janez.gacnik@gmail.com

Območje: Celotna Slovenija

- **Organizacija:** Kmetijski inštitut Slovenije (KIS) v sodelovanju z Biotehniško fakulteto LJ (BF)
- **Naslov aktivnosti oz. projekta:** PRP (Program za razvoj podeželja)-projekt: Pregled, inventarizacija in monitoring rastlinskih genskih virov, ki so pomembni za prehrano in kmetijstvo in se ohranjajo in situ na kmetijskih gospodarstvih
- **Partnerji:** KIS, BF
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** 2019 – 2021.
- **Izpostaviti želimo:** Projekt, ki sicer zajema različne kmetijske rastline je tesno povezan tudi s sadnimi rastlinami, saj je težišče dela v drugem letu trajanja projekta na sadjarskem področju. Cilj je evidentirati, katere sadne sorte (predvsem pri jablanah in hruškah) še imamo na terenu v Sloveniji, tako v obliki travniških nasadov, kot v obliki posamičnih dreves. Ta popis bo služil nadaljnji bodoči analizi, katere sorte so potencialno zanimive za obnove travniških sadovnjakov in za postavitev novih travniških sadovnjakov. Trenutno se za takšne nasade navadno uporablja sorte iz relativno ozkega nabora in pojavlja se velika potreba po razširitvi tega nabora.
- **Spletna stran:** https://www.kis.si/Program_razvoja_podezelja/Produktp_10.2/
- **Kontakt za medije:** gregor.osterc@bf.uni-lj.si

Območje: Celotna Slovenija

- **Organizacija:** Biotehniška fakulteta
- **Naslov aktivnosti oz. projekta:** Javna služba rastlinske genske banke
- **Partnerji:** Kartuzija Pleterje
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** trajna naloga
- **Izpostaviti želimo:**

Projekt, ki sicer zajema različne kmetijske rastline je v svojem ločenem delu posvečen tudi sadnim rastlinam. V okviru projekta zbiramo, hranimo in ocenjujemo lastnosti posameznih starih sort sadnih rastlin. Zbran material je večplastno izjemno pomemben za Slovenijo. Posebej velik pomen ima za oblikovanje ustreznega sortimenta v travniških sadovnjakih v Sloveniji.

- Spletna stran: https://pleter.si/izdelki/sadje_in_ostalo/57/genska_bank/
- Kontakt za medije: gregor.osterc@bf.uni-lj.si

Območje: Območje Alp (Interreg Alpine Space)

- **Organizacija:** Kmetijski inštitut Slovenije
- **Naslov aktivnosti oz . projekta:** LUIGI - Povezovanje zelene infrastrukture urbanih in visokogorskih območij - multifunkcionalne storitve za kakovostno življenjsko okolje
- **Partnerji:**
 - Vodilni partner: MCM, Milano, ITALIA
 - Slovenski partnerji: Kmetijski inštitut Slovenije, Ljubljana; ICRA, Idrija
 - Ostali partnerji: FLA, Milano, ITALIA; CityMetroTO, Torino, ITALIA; Eurac Research, Bolzano, ITALIA; alp Bayern, München, DEUTSCHLAND; HSWT, Freising, DEUTSCHLAND; GAM, Grenoble, FRANCE; ALPARC, Grenoble, FRANCE; RMB, Bad Tatzmannsdorf, ÖSTERREICH; SIR, Salzburger, ÖSTERREICH; PTE, Zernez, SCHWEIZ; FiBL, Frick, SCHWEIZ
- **Obdobje aktivnih prizadevanj za ohranjanje:** 1.10.2019 – 30.6.2022
- **Izpostaviti želimo:** Cilj LUIGI-ja je uresničitev politične deklaracije alpskih držav in regij EUSALP o „zeleni infrastrukturi“ (2017), ki poziva k določitvi mednarodnih pilotnih projektov, ki obravnavajo za EU pomembne aspekte zelene infrastrukture. LUIGI se prilagaja tudi tematskim ukrepom akcijskega načrta za zeleno gospodarstvo Alpske konvencije (Green Economy Action Plan), ki je bil sprejet na 15. alpski konferenci (2019).

Projekt želi prepoznati pritiske na alpske ekosisteme in storitve, ki jih ti nudijo tudi širšim območjem izven gorskih regij. Prav tako želi okrepiti povezavo med alpskimi/podeželskimi ekosistemi in urbanih središči ob vznožju Alp na podlagi usklajene gospodarske in socialne izmenjave. Prepoznati in ovrednotiti želimo skupne koristi, ki izhajajo iz mreže različnih oblik zelene infrastrukture in njihov potencial za trajnostni gospodarski razvoj, ki temelji na naravnem kapitalu in ekosistemskih storitvah. Okrepiti želimo sodelovanje med gorskimi/podeželskimi in mestnimi območji pri zagotavljanju višje kakovosti življenja in boljšega mestnega okolja ljudem, ki živijo v mestnih središčih.

Projekt temelji na dobrih praksah povezanih z ekosistemskimi storitvami (Ecosystem services – ESS), zeleno infrastrukturo in mestnimi omrežji in želi:

 - dvigovati zavedanje oblikovalcev politike o alpskih ekosistemih, zeleni infrastrukturi in storitvah, ki jih le ti zagotavljajo mestnim območjem;
 - določiti in ovrednotiti gospodarske, okoljske in družbene koristi, ki jih alpska zelena infrastruktura zagotavlja mestnim območjem;
 - razviti poslovne modele za koriščenje tržnega potenciala za ohranitev in izboljšanje zelene infrastrukture na podeželju ter mobilizacijo finančnih virov (npr. prek javno-zasebnih partnerstev) za njihovo podporo;
 - izmenjavati znanja o alpskih/podeželskih ekosistemih in zeleni infrastrukturi ter učinkovitih tehnikah za njihovo vzdrževanje in izboljšava na mednarodni ravni;
 - zagotavljati orodja za usklajevanje povpraševanja in ponudbe alpskih ekosistemskih storitev na regionalnih in mestnih trgih.
- **Spletna stran:** https://www.kis.si/Zbirka_vseh_projektov_OKENV/LUIGI/
<https://www.alpine-space.eu/projects/luigi/en/home>
- **Kontakt za medije:**
 - Klara Rekič - KIS (Klara.Rekic@kis.si, +386 (0)1 280 51 11)

KGZS – JAVNA SLUŽBA ZA KMETIJSKO SVETOVANJE, NEKATERI ZAVODI

ORGANIZACIJA : KGZS – NOVO MESTO

Območje KGZS – NOVO MESTO

- **Aktivnosti:**

- začetne aktivnosti KGZS - Zavodu Novo mesto segajo v pozna devetdeseta leta prejšnjega stoletja in so vezane na projekt OTS (Oživitev travniški sadovnjakov in sadnih vrtov Slovenije) in kasneje na projekt INTERREG IIIA »Travniški sadovnjaki«.
 - Projekta sta omogočila usposobitev strokovnega kadra, nakup opreme za prikaze oživitvene rezi visokodebelnih sadnih dreves ter pridobitev potrebne opreme za predelavo sadja v sadni sok, sadno vino, sadni kis, sadno žganje in suho sadje, na kateri so razvijali tehnologijo,
 - izvajala so se svetovanja, priprava in pregledi investicij v sklopu javnih razpisov za travniške sadovnjake (sajenje novih visokodebelnih sadnih dreves – priprava tal, sajenje, izbor sadnih vrst, izbor podlag in sort,...),
 - svetovanje oživitvene in vzdrževalne rezi v obstoječih travniških sadovnjakih ter svetovanje vzgojne rezi visokodebelnih sadnih dreves, z različnimi oblikami svetovanja (prikazi, delo v krožkih...),
 - svetovanje vse ostalih tehnoloških ukrepov v travniških sadovnjakih (gnojenje,...),
 - osveščanje o pomenu ohranjanja travniških sadovnjakov in o pomenu biotske pestrosti rastlinskih in živalskih vrst v travniških sadovnjakih in izvedba strokovnih predavanj o pomenu travniških sadovnjakov; <https://www.youtube.com/watch?v=49F0f8xa2Os>
 - izvedba prikazov in praktičnih delavnic predelave sadja iz travniških sadovnjakov v sok, vino, kis, žganje in suho sadje po celotni Sloveniji ;
 - https://www.youtube.com/watch?v=56icP_8MOQA;
 - [Postopki za proizvodnjo jabolčnega soka in krhljev - Gospodarstvo in delo - TGR Furlanija Julijska krajina \(rainews.it\)](https://www.rainews.it/julia/Postopki-za-proizvodnjo-jabolcnega-soka-in-krhljev-Gospodarstvo-in-delo-TGR-Furlanija-Julijska-krajina)
 - izvedba dogodkov in razstav sadja na temo travniških sadovnjakov ter strokovno vodenje, sodelovanje z vrtci in osnovnimi šolami, izvedba ocenjevanj sadnih sokov in sadnih kisov, objave strokovnih člankov in prispevkov v medijih.
- **Kontakti za medije:** Tatjana Kmetič Škof specialist II - kmečko družino in dopolnilno dejavnost na kmetiji, T: (07) 373 05 96, 031 306 183, tatjana.kmetic-skof@kgzs-zavodnm.si; Andreja Brence, specialist II - sadjarstvo, tudi ekološko, tel (07) 373 05 75, 051 343 127, andreja.brence@kgzs-zavodnm.si ; Martin Mavsar, specialist II - kmetijska tehnika in sadjarstvo, T: (07) 373 05 87, 031 200 618, martin.mavsar@kgzs-zavodnm.si .

9

ORGANIZACIJA : KGZS - Zavod Celje

Območje KGZS – ZAVOD CELJE

- **Aktivnosti za celotno območje zavoda:**

- Delo kmetijsko gozdarskega zavoda Celje na področju oživitve in ohranjanja travniških sadovnjakov ima več desetletno tradicijo,
- Vzpostavitev strokovne skupine svetovalcev za oživljanje travniških nasadov in sadnih vrtov pred dvajsetimi leti, ki je intenzivno pristopila k ohranjanju še obstoječih travniških sadovnjakov, kot tudi spodbujanju kmetov za širitev tovrstnih nasadov,
- narejen je bil popis travniških nasadov, delo pa se je nadaljevalo z izobraževanjem kmetov in svetovalcev, izvedena so bila številna predavanja in delavnice na temo oživitvene ali redne rezi,

sajenja, cepljenja (s tem tudi ohranjanja nekaterih že zelo redkih, včasih nepoznanih sort), varstva pred boleznimi in škodljivci, gnojenje,

- logično nadaljevanje dela je bilo organizacija izobraževanj s področja predelave in prodaje predelanih izdelkov iz sadja ter permanentno osveščanje kmetov o pomenu ohranjanja avtohtonih in tradicionalnih sort sadja,
- kmetijski svetovalci so dodatno krepili znanje kmetov sadjarjev v okviru ukrepa »Ohranjanja travniških sadovnjakov«, ki je bil del PRP 2007-2013 ter PRP 2014-2020, kjer so svetovali kmetom, ki so bili vključeni v to operacijo/ukrep.

- **Kontakt za medije:** Vodja oddelka JSKS, Vesna Čuček, univ. dipl. inž. agr. in univ. dipl. ekon., tel.: (03) 42 555 11, 041 435 528 vesna.cucek@ce.kgzs.si; Mitja Zupančič, univ. dipl. inž. zoot. svetovalec specialist II (za področje ekološkega kmetovanja) tel.: 03 42 55 513, 041 426 513 mitja.zupancic@ce.kgzs.si

- **Ožje območje:** Izpostavi Dravograd in Prevalje

- **Aktivnosti:**

- več kot 25 let organizacija in izvedba izobraževanj za kmetovalce s področja obnove in ohranitve travniških sadovnjakov (rezi, sajenje, itd.) ter predelave sadja (tehnologija, prigrisatve dopolnilnih dejavnosti, trženje, ocenjevanje, itd.),
- Pomoč pri ustanovitvi in delovanju sadjarskih društev, SD BOBOVEC (Dravska dolina), SD MEŽIŠKA DOLINA, SD LESNIKA (Mislinjska dolina) , SD DRAVOGRAD in smo strokovni mentorji SD Mežiška dolina ter SD LESNIKA, katerih glavna aktivnost je ravno obnova in ohranitev travniških sadovnjakov, dvig prepoznavnosti tradicionalne koroške pijače – koroški mošt , vsakoletna organizacija sadjarskih razstav , kjer se predstavijo stare sorte sadja in izdelki iz sadja,
- Sodelovanje s šolami in vrtci z namenom osveščanja o pomenu starih sort in sadja,
- sodelovanje pri tradicionalni prireditvi SD Mežiška dolina »Moštna gavda in izbor moštne dečve« (strokovna pomoč),
- strokovna pomoč, pri vzdrževanju več učnih travniških sadovnjakov, sodelovanje s turističnim društvom pri prikazih starih načinov predelave sadja,
- pomoč pri snemanju kmetijske oddajee LJUDJE IN ZEMLJA <https://4d.rtvlo.si/arhiv/ljudje-in-zemlja/174742480> na temo predstavitve sadjarstva na koroškem in promocije koroškega mošta.
- cilj v prihodnosti - ustanovitev »Fontane mošta«,

- **Kontakt za medije:** Konrad Dihpol, koodinator II, za območje izpostave Dravograd, tel.: 02 87 106 80, 041 442 825, konrad.dihpol@ce.kgzs.si; Darja Jeriček, svetovalka specialistka za področje razvoja podeželja tel.:02 824 69 23, 041 474 881 darja.jericcek@ce.kgzs.si

- **Ožje območje:** Izpostava Slovenj Gradec

- **Aktivnosti:**

- preko dvajsetletno načrtno strokovno delo na ohranjanju in pomlajevanju travniških sadovnjakov (pomoč pri zagotavljanju sredstev za nabavo sadik jablan za obnovo (16.000 v zadnjih 20 letih, izobraževanje sadjarjev...),
- pomoč pri ustanovitvi sadjarskega društva Mislinjske doline, preko katerega večinoma poteka strokovno izobraževanje sadjarjev ,
- pomembne aktivnosti : Razstave starih sort jablan, hrušk..., izvedba tečaja »Mojster rezi visokodebelnih dreves«, tečaji n demonstracije (žganjekuha, priprava likerjev....), tradicionalna ocenjevanja moštov, žganj in likerjev, v sodelovanju z Društvi kmečkih žena tudi priprave jedi iz sadja travniških sadovnjakov,
- soavtorstvo kmetijske svetovalke Marije Vaukan pri knjižici »Travniško sadje v Mislinjski dolini in na Koroškem« (dve izdaji)

- **Kontakt:** Marija Vaukan, univ. dipl. inž. zoot., terenski kmetijski svetovalec I, tel.: 02 883 99 12, 041 436 519, [marija.vaukan\(at\)ce.kgzs.si](mailto:marija.vaukan(at)ce.kgzs.si); Smiljan Štruc, koordinator II, za območje izpostave Slovenj Gradec, tel.: 02 88 399 10, 041 475 477, [smiljan.struc\(at\)ce.kgzs.si](mailto:smiljan.struc(at)ce.kgzs.si)

ORGANIZACIJA : KGZS – Zavod Kranj

Območje KGZS – ZAVOD KRANJ

- Aktivnosti za celotno območje zavoda:
Kmetijski svetovalci sodelujejo na naslednjih projektih povezanih s tematiko Travniških sadovnjakov:
 1. **Od pridelka do izdelka (LAS Gorenjska košarica):** izveden je bil sklop delavnic na temo travniških sadovnjakov na treh lokacijah:
 - Primerne sorte in pomen travniškega sadovnjaka za naravno krajino (Tatjana Grilc, univ. dipl. inž. agronomije)
 - Načrtovanje in sajenje novega travniškega sadovnjaka (Erika Boltar, univ. dipl. inž. agronomije)
 - Oskrba travniškega sadovnjaka med letom in rez sadnega drevja s prikazom (Germana Pivk, inž. kmetijstva)
 2. **Kulinarično popotovanje (LAS Gorenjska košarica):** v sklopu ostalih delavnic namenjenih spodbujanju lokalne pridelave je bilo izvedeno predavanje na temo TSA:
 - Pridelava alternativnih sort sadja travniških sadovnjakov in jagodičevja (Erika Boltar, uni. dipl. inž. agronomije)
 3. **Odprta vrata kmetij (zunanji izvajalci za Las Gorenjska košarica)**
KGZS-Zavod Kranj je kmetijam nudil vso strokovno pomoč pri pripravi programov ter sodeloval pri prenosu znanja.
 4. **Sadjarji za opraševalce, opraševalci za sadjarje:** sodelovanje na projektu, prenos pridobljenega znanja na širšo javnost
- **Kontakt za medije:** Tomaž Cör, vodja oddelka JSKS, tomaz.cor@kr.kgzs.si, 04 280 46 35, 051 216 106

